Mircea Eliade în Italia. Influențe și interferențe culturale în contextul istoriei religiilor

Sabina – Teodora LUNGU

Universitatea „Lucian Blaga", din Sibiu, Facultatea de Științe Socio-Umane
Lucian Blaga University of Sibiu, Faculty of Social and Human Sciences
Personal e-mail: lt.sabina@yahoo.com

Mircea Eliade in Italy. Cultural Influences and Interferences in the Context of the History of Religions

Part of a larger work, this article aims to briefly expose *Mircea Eliade's*, by analyzing his memoirs and journals. I opted for an approach from the perspective of cultural history since it shows us more clearly the influences and cultural interferences between personalities of the Romanian cultural elite and Italian intellectuals. At a time when France was seen as the center of latinity in Europe, attracting the majority of students who wanted to study abroad, Eliade managed to take another path, that to the Italian language and culture, and under the influence of Italian Orientalists such as Giuseppe Tucci, becoming himself a historian of religion and an Orientalist, his books being read all over the world.

Keywords: intellectual, traveler, Italy, history of religion, orientalism, memoirs, cultural influences, Italian orientalists

Făcând parte dintr-o lucrare mai mare, acest articol are scopul de a expune pe scurt experiența lui Mircea Eliade în Italia, analizându-i memoriile și jurnalele. Am ales abordarea subiectului din perspectiva istoriei culturale, întrucât acest tip de abordare ne oferă o imagine mai clară asupra influențelor pe care le-au avut intelectualii italieni asupra elitei culturale românești. Într-un moment în care Franța era considerată centrul latinității în Europa, atrăgând majoritatea tinerilor doritori să studieze în străinătate, Eliade a reușit să urmeze o altă cale, spre limba și cultura italiană, și sub influența orientaliștilor italieni precum Giuseppe Tucci, devenind el însuși orientalist și istoric al religiilor, cărțile sale fiind citite în întreaga lume.

Mircea Eliade este un „uriaș", scrierile sale având importanță atât din punct de vedere filosofic și istoric, cât și din punct de vedere memorialistic, dată fiind perspectiva descriptivă în contextul călătoriilor întreprinse: America, Marea Britanie, Elveția, Franța, Suedia, Italia, Portugalia, Spania, Grecia, Japonia, etc, în unele dintre aceste țări locuind pentru o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp. Mulți ar crede și acest lucru ar fi cu siguranță eronat, că șederea îndelungată în afara granițelor țării a avut efecte nefaste asupra raportului său cu România. Dacă privim prin prisma noului regim dictatorial al lui Carol I și mai apoi prin cea a comunismului, privarea de libertate a unui intelectual călător ar fi o pedeapsă de neîndurat, însă prin prospectul culturii române unde cercetările în arii precum istoria religiilor și orientalistica nu se aflau nici măcar în stadiul embrional, Eliade a încercat să păstreze o relație strânsă cu țara, fără însă a renunța la aspirațiile sale: *Mă hotărâsem să scot „Zamolxis", în speranța că, pe de o parte, voi încuraja studiile de istoria*

religiilor în România[1]. Odată cu trecerea timpului, Eliade realizează că situația din România nu o să se schimbe prea curând: *Evident, foarte puțini români cunoșteau această activitate științifică, datorită, poate, și indiferenței mele: căci nu trimiteam extrase din studiile publicate decât maeștrilor și colegilor mei din străinătate, în țară, mă mulțumeam să le dau lui Nae Ionescu și câtorva prieteni*[2].

Devenit cunoscut peste hotare, din Europa până în Asia și mai apoi în America, ocupă un loc deosebit în spațiul cultural italian după cum relatează chiar el în scrisorile trimise rudelor apropiate[3], lucrările sale fiind traduse în diverse limbi străine, reprezentând un subiect central în critica americană[4]. Mari savanți străini ajung să contribuie la publicațiile lui (exemplu: Raffaele Pettazzoni – *Le culte de la mandragore en Roumanie*[5]), primind în același timp invitații de la Giuseppe Tucci și Ananda Coomaraswamy pentru a se stabili în Italia, respectiv în S.U.A.[6].

Eliade nu a călătorit fiind călăuzit de ,,sindromul călătorului", ci a fost atras de pofta de cunoaștere. Iar dacă nu ar fi avut cunoștință de acești titani orientaliști și istorici ai religiilor, probabil că ar fi ajuns în Italia și India mult mai târziu sau nu ar fi ajuns deloc.

Italia era un mediu academic tentant atrăgându-l inclusiv pe profesorul și filosoful indian Surendranath Dasgupta care lua serios în considerare mutarea în Italia[7]. Gândindu-ne la Nicolae Iorga, care a avut contacte cu Italia înaintea lui Eliade, rămânând atașat de această țară pe tot parcursul vieții, pentru generația sa, Italia era ,,în vogă", alegerea acestei țări pentru studii fiind un lucru firesc, pe când generația lui Eliade era atrasă de fenomenul francez, el reușind să spargă această barieră și să se îndrepte într-o direcție total diferită față de cea a colegii săi.

Eliade a întreprins multe călătorii în această țară, înainte și după experiența din India, majoritatea deplasărilor datorându-se conferințelor la care era invitat, fie să prezinte un articol, fie să își expună ideile și teoriile despre un anumit subiect cu privire la istoria religiilor sau orientalistică.

După cum precizează el însuși, întâlnirea care și-a lăsat amprenta puternic asupra primului său roman, *Romanul adolescentului miop*, a fost cea cu Giovanni Papini, scriitor cu care se identifica la început fizic și pe care îl asemăna cu Goethe[8], cu o personalitate prin care se regăsea, împărtășind aceleași experiențe din copilărie, realizând apoi că asemănările nu erau într-atât de numeroase precum credea. Pasiunea pentru scrierile lui Papini a persistat, fiind socotit de unii ca fiind ,,papinist", acceptând însă foarte ușor acest pseudonim[9], dorința de a-i putea citi cu ușurință cărțile reprezentând motivul pentru care a decis să învețe italiana (1923-1925)[10], *limbă aspră și colorată*, pe care a aprofundat-o cu ajutorul profesorului Nedelea Locusteanu[11].

Prin intermediul său, a descoperit alți scriitori, norocul surându-i atunci când primește răspuns la scrisoare, în 1927[12], iar în 1951 Eliade îi acordă titlul de membru de onoare al Centrului Român de Cercetări[13].

Răspunsul lui Papini marchează începutul unei lungi prietenii între cei doi, materializată prin corespondență. Chiar și după trecerea multor ani, Eliade încă păstrează admirația pentru Papini, continuând să îi citească lucrările pe toată durata vieții[14] și să țină cont întotdeauna de părerile acestuia.

Întâlnirea dintre cei doi, prin intermediul romanului *Un uomo finito*, a cărților și scrisorilor a fost mai degrabă virtuală, adevărata întâlnire având loc în 1927 odată cu prima călătorie, de 3 săptămâni în Italia, împreună cu alți câțiva studenți și profesori. După cum își amintește, această primă călătorie a fost *cea mai luxoasă și cea mai perfectă călătorie din tinerețe*. În mod firesc, tânărul Eliade este impresionat de orașe, muzee, librării, parcuri și cafenele, însă întrevederile cu cei pe care îi aprecia a reprezentat punctul culminant al călătoriei sale[15]: cu Papini la Veneția, cu Vittorio Macchioro la Napoli, cu Alfredo Panzini și cea mai însemnată cu filosoful religios Ernesto Buonaiuti la Roma[16].

Fascinat de subiecte puțin abordate în cultura română (orientalism, filosofie indiană, misticism, istoria religiilor, hermetism, alchimie)[17], legătura cu Papini i-a stimulat interesul: *Mă interesează mult mișcarea mistică a noii Italii. Am citit cărțile de credință și cele de istorie religioasă. Îi cunosc pe domnii Buonaiuti, Macchioro, Giulioti, Bonavia (ce spuneți despre negările sale ale cărților Storia di Cristo și Ora di Barraba?)... Pregătesc acum un studiu despre trei cărți mistice:* „Storia Dizionario*"*, "Pane e Vino" și un articol despre „Memorie d'Iddio"[18].

Lucrările italianului au jucat un rol important în apropierea de Italia și de cultura italiană, într-o perioadă în care Franța este văzută ca centrul latinității pentru celelalte țări cu populații vorbitoare de limbi romanice, existând impresia conform căreia cunoașterea limbii franceze deschidea poarta spre toate valorile lumii latine, România nefiind excepție: „Îi mai sînt recunoscător lui Papini și pentru faptul că, prin el, m-am familiarizat încă din liceu cu literatura și cultura italiană, izbutind astfel să mă eliberez de tutela librăriei franceze; m-a ajutat, indirect - relevîndu-mi alte preocupări, nutrindu-mă cu alte izvoare-, să mă orientez altfel decît majoritatea intelectualilor generației mele, care citeau și discutau în primul rând cărțile și autorii accesibili în limba franceză[19] *"*.

Diferențele dintre societatea italiană si cea românească de la acea vreme au constituit premisa apropierii lui Eliade de intelectualii italieni. Pasiunea pentru istoria religiilor și curentele misteriozofice au fost întreținute de studiile de specialitate italienești[20], cu atât mai mult cu cât cercetătorii italieni își deschid

larg orizonturile depășind aria istoriei religiilor[21]. Primea materiale din Italia[22] și încă din cea dintâi călătorie a sa, profita de librăriile și bibliotecile de acolo care abundau în cărți și documente. Reușea să găsească acolo ceea nu reușea să găsească în țara natală: "Aș fi vrut să văd tot, să citesc tot, să transcriu tot. Luam note în neștire, neîndurându-mă să las netranscrisă o pagină care știam că nu-mi va mai cădea sub ochi.[23]; Cele ce-am aflat în biblioteca lui Giovanni Papini – sunt prea interesante și prea numeroase ca să poată fi pomenite în paginile acestea. Poate le voi scrie altădată[24]. "

Papini a fost pentru Eliade deschizătorul drumului spre Italia, însă nu a fost singurul intelectual italian cu care acesta a avut conexiuni. Exemplul cel mai elocvent este Giuseppe Tucci, având o valoare mai mare decât Papini, care în realitate nu era o mare personalitate. Președintele ISMEO (Institutul de Studii Orientale) din Roma[25], orientalist, istoric al budismului, explorator desăvârșit și probabil cel mai mare tibetolog, *un geniu lingvistic* specializat inclusiv în sanscrită, a fost o personalitate valoroasă pe plan mondial datorită cercetărilor sale în Asia (Nepal, Tibet, Kașmir). Atât Tucci, cât și Eliade împărtășeau o serie de caracteristici comune printre care și cercetările cu privire la istoria religiilor[26] și pasiunea pentru tehnica mandalei[27].

Eliade alege ca subiect de licență *Filosofia Renașterii Italiene*, necesitatea de materiale pentru lucrare împingându-l să întreprindă o a doua călătorie în Italia, mai exact la Roma (1928)[28], călătorie care îi deschide drumul spre India: *[...] faptul că, în Italia, și studiind Renașterea italiană, mă decisesem să aleg India ca principalul meu cîmp de cercetări*. Mai târziu, avea să recunoască faptul că motivul plecării în Italia pentru a doua oară nu se datora în totalitate lucrării de diplomă ci mai mult decât atât: „Îmi completam în același timp informația despre India, și în special despre filozofia indiană[29]. "

În aprilie 1928 pleacă la Roma pentru 3 luni[30]. Corespondența cu orientalistul italian și profesorul de sanscrită al Universității din Roma, Carlo Formichi l-a adus pe Eliade aproape de Tucci[31], căruia i-a dedicat deja câteva articole de ziar și pe care îl întâlnește mai târziu, acesta fiind plecat în Bengal. Permisiunea de a intra în Biblioteca Seminarului de Indianistică l-a adus în contact cu lucrările lui Surendranath Dasgupta, unul dintre cei mai mari filosofi indieni, care îi devine profesor și în casa căruia Eliade sălășuiește timp de câțiva ani, cultivându-și cunoașterea și pasiunea față de filosofia, limba și cultura indiană și dragostea față de Maitreyi din pricina căreia este forțat să părăsească India, poveste care transpusă pe foi albe, ajunge să fie una dintre cele mai cunoscute, citite și iubite cărți ale sale[32].

Nemaiputând fi finanțat de familie, Eliade, cu susținerea lui Nae Ionescu care devenise director la Cuvântul, a Guvernului Român[33] și cu bursa doctorală pe cinci ani acordată de maharajahul Manindra Chandra Nandy, reușește să ajungă în India[34] în 1929 (pentru redactarea lucrării de doctorat despre yoga), an în care îl întâlnește pe Tucci la Calcutta. După ultima întâlnire în India, în anul 1933, Eliade reușește să îl revadă doar în 1950[35], deși pe parcursul anilor au colaborat pentru diferite publicații științifice[36].

Tucci era ceea ce ar fi putut probabil Eliade să ajungă dacă ar fi rămas o perioadă mai lungă de timp în India. Ideea lui în legătură cu reformarea percepției despre Asia și scoaterea acesteia din *muzee și biblioteci, acolo unde o înfundaseră orientaliștii secolului trecut* a fost susținută de Eliade. Tucci se gândea serios la înființarea unui Institut Oriental care avea ca rol, pe lângă cel de instituție academică, și cel de *șantier* unde să se discute probleme contemporane în legătură cu subiectul abordat de Institut, plănuind să includă în proiect și savanți asiatici[37].

Prin admirația pe care o avea italianul pentru Eliade, acesta din urmă devine un nume cunoscut în cadrul ISMEO, bucurându-se de o apreciere aparte, ținând numeroase conferințe la Roma. Numele său rămâne legat de ISMEO, dovadă în acest sens fiind atitudinea următorului director al Institutului, Gherardo Gnoli, care organizează colocvii si publică articole despre Eliade[38].

Papini a fost idolul său încă din adolescență, Tucci a fost omul cu care împărtășea aria de studiu, dar cel care l-a marcat profund ca și om, nu ca și intelectual, a fost Buonaiuti[39], pe care îl considera un frate mai mare scriindu-i scrisori în momentele de cumpănă din viața sa[40].

Buonaiuti este binecunoscut ca istoric al religiilor concentrându-se îndeosebi pe creștinism. Eliade îl vede superior celorlalți colegi de breaslă grație misticismului pe care îl aborda în aceeași măsură ca și studiul creștinismului[41].

Aflând de oportunitatea de a pleca la studii în India, Buonaiuti este „tulburat", temându-se că se vor îndepărta unul de celălalt: *În rețeaua de simpatie și de solidaritate spirituală care se țese cu entuziasm între aceia care refac o experiență creștină în spiritul virtuții și al fraternității, aveați deja un loc foarte clar definit. Această îndepărtare subită nu va rupe oare legături atât de strânse? Iată temerea mea*[42]. Nu s-au mai văzut niciodată, însă au continuat să corespondeze la distanță până în 1939, colaborând în diverse proiecte. Ultima scrisoare pe care i-o trimite Eliade lui Buonaiuti in 1945, primește un răspuns amar: acesta își trăia ultimele zile[43].

Articolele scrise la întoarcerea din prima călătorie în Italia, în care povestea fără ascunzișuri experiența, publicând în același timp fără niciun fel de cenzură interviurile, au avut efecte nefaste asupra celora pe care îi aprecia, datorită interpretării greșite, precum și a naivității sale de copil (*Pe vremea aia nu știam ce e aia o dictatură*). Nu știa nici ce este o democrație

dar avea să afle mai târziu, în urma unei vizite într-un liceu venețian, că este nechibzuit să aducă în discuție subiectul *democrație* cu elevii italieni fasciști[44].

Interviurile sincere au dus la anchetarea lui Buonaiuti din pricina „disprețului declarat pentru Mussolini", chiar dacă acesta nu avea *o activitate politică, ci numai una religioasă și culturală*. Din pricina acelorași constatări, Vittorio Macchioro, director al Muzeului de Antichități din Napoli, cu care Eliade coresponda încă din 1926, este anchetat de poliția fascistă, aflându-se pe punctul de a-și pierde postul de director al muzeului[45]. Dauna adusă lui Macchioro din pricina interviului a fost cu atât mai dureroasă pentru Eliade cu cât generozitatea italianului i-a depășit așteptările. Chiar dacă au reluat legăturile, între cei doi a existat o ruptură. Eliade precizează scurt în *Memorii*: *Am revăzut Napoli, dar nu și pe Macchioro*[46].

Alte personalități italiene care apar pregnant în viața sa sunt Carlo Formachi și Raffaele Pettazzoni, un alt istoric italian al religiilor, profesor la Universitatea din Bologna și Roma[47], pasionat de Japonia, pe care îl cunoaște la Paris în primăvara anului 1949[48], iar în decursul anilor cei doi o să se întâlnească de multe ori, în urma multiplelor invitații pe care acesta i le face lui Eliade, la congrese, conferințe și seminarii[49].

Personalitatea blândă a lui Pettazzoni l-au transformat într-unul dintre cei mai de nădejde prieteni și colaboratori, admirația fiind reciprocă: *Pettazzoni m-a prezentat in termeni neobișnuiți pentru măsura și discreția lui*[50].

Prin intermediul lui Eliade, și alte personalități românești reușesc să cunoască operele iluștrilor italieni: „M-am apropiat de Stelian Mateescu în anul următor [...]. Îl interesa aproape tot și citea întotdeauna cu o supremă și continuă încordare, îmi aduc aminte că i-am împrumutat un extras din articolul lui R. Pettazzoni „L`origine du monotheisme". Stelian Mateescu l-a ținut câteva săptămâni deși n-avea decât 30 de pagini[51]. "

Florin Țurcanu, făcând parte din generația mai tânără de istorici români, povestește în cartea *Întâlniri cu Mircea Eliade*, despre impactul pe care acesta l-a avut asupra sa. În urma descoperirii la Paris, după 1989, a lucrărilor orientalistului, Țurcanu, care inițial era pasionat de istoria medievală și arheologie, s-a îndreptat spre istoria interbelică a României[52].

Pentru Eliade, legătura cu spațiul intelectual și savant italian a fost un element esențial care îi va marca întreaga carieră și viață. Preocupările sale nu își găsesc ecou în România, nici după mulți ani când se reîntoarce din India entuziasmat și doritor de reformarea acestui sistem rigid[53]. Elev fiind, decidea să trimită scrisori intelectualilor italieni cu scopul procurării de cărți, nu doar pentru el însuși dar și pentru mica bibliotecă creată împreună cu câțiva colegi[54].

Dar cultura și abundența de materiale, dezvoltarea Italiei în raport cu România în ceea ce privește domeniul cercetării, nu au făcut din Eliade o personalitate străină de spațiul românesc, chiar dacă bibliografia sa constă în multe titluri încă netraduse în limba română. Conștiința unei origini latine comune cu celelalte țări latine, au rezultat în dorința de a păstra *legăturile tradiționale dintre culturile noastre* manifestând *strălucit destinul spiritual european comun*[55]. Pe de altă parte, se poate spune că a găsit în Italia o portiță pentru a studia subiectele care îl interesau; istoria religiilor orientale și filosofia indiană[56].

Considerat șeful *noii generații* de după 1918, mărturisește libertatea pe care o au tinerii din perioada interbelică de a studia tot ce ceea ce își doresc, de la istoria românilor, la istorie și literatură universală: *În ce mă privește, am descoperit literatura italiană, istoria religiilor și apoi Orientul*[57]. Odată cu plecarea în India, alegerile sale devin apreciate de către colegii *noii generații*, având în vedere că majoritatea aleseseră să studieze în Franța: *Îți urmărim superba aventură cu angoasă și încredere. Tu ai avut îndrăzneala de a fi cel care îndrăznește să-și trăiască viața*[58].

Criticile și discuțiile cu privire la lucrările eliadiene în Italia, au fost numeroase: Ernesto de Martino, Furio Jesi, Ugo Bianchi ș.a.m.d.[59]. Datorită dezbaterilor legate de istoricism, care au făcut pentru mult timp aproape imposibilă interpretarea operei lui Eliade, acești critici au argumente și păreri foarte diferite[60]. În utimele două decenii, traducerea operei eliadiene în Italia a luat avânt, mai ales lucrările științifice, majoritatea fiind republicate, cu câteva excepții[61].

Note:

1. Mircea Eliade, *Memorii 1907-1960*, București, Editura Humanitas, 2004, pp. 338, 452-455.
2. *Ibidem*, p. 323.
3. Florin Țurcanu, *Mircea Eliade, Prizonierul Istoriei*, trad.: Monica Anghel, Dragoș Dodu, București, Editura Humanitas, 2005, p. 156.
4. Mihaela Paraschivescu, *Reading Mircea Eliade in America*, pref.: Rodica Mihăilă, Iași, Institutul European, 2015, pp. 287-288.
5. Mircea Eliade *op. cit.*, p. 338.
6. *Ibidem*, p. 343.
7. *Ibidem*, p. 189.
8. *Ibidem*, p. 427.
9. Mircea Eliade, *Memorii 1907-1960*, București, Editura Humanitas, București, 2004, pp. 88-89; Mircea Eliade, *Romanul Adolescentului Miop*, București, Colecția Biblioteca pentru Toți, Editura Jurnalul Național, 2009, pp. 157-158.
10. Mircea Handoca, *Scriitori români comentați, Mircea Eliade*, București, Editura Recif, 1993, p. 5.

11.Mircea Eliade, *Memorii 1907-1960*, București, Editura Humanitas, 2004, pp. 88-91, 127.
12. *Ibidem*, pp. 90, 101.
13. Mircea Eliade, *Europa, Asia, America...Corespondență, vol. II, I-P*, București, Editura Humanitas, 2004, p. 433.
14. *Ibidem*, pp. 435-438.
15. Mircea Eliade, *Memorii 1907-1960*, București, Editura Humanitas, 2004, pp. 126-128.
16. *Ibidem*, pp. 128-133.
17. Mircea Eliade, *Memorii 1907-1960*, București, Editura Humanitas, 2004, pp. 128, 132-133.
18. Mircea Eliade, *Europa, Asia, America...Corespondență, vol. II, I-P*, București, Editura Humanitas, 2004, p. 430.
19. Mircea Eliade, *Memorii 1907-1960*, București, Editura Humanitas, 2004, p. 89.; Mircea Eliade, *Jurnalul portughez și alte scrieri,*vol. 2, trad: Mihai Zamfir, București, Editura Humanitas, 2006, pp. 283-284.
20. Roberto Scagno, (Prof. Dr.), Conferință: *Receptarea operei lui Mircea Eliade în Italia: un bilanț critic*, Universitatea din Padova (Italia), p. 2.
21. Ana-Maria Fomin, *Mircea Eliade. Paradigma unui Nou Umanism,* Teză de Doctorat susținută în 2013, coordonator științific Prof. univ. dr. Mircea A. Diaconu, Universitatea „Ștefan cel Mare" din Suceava, p. 32.
22. Mircea Eliade, *Europa, Asia, America...Corespondență, vol. II, I-P*, București, Editura Humanitas, 2004, pp. 427-432.
23. Mircea Eliade, *Memorii 1907-1960*, București, Editura Humanitas, 2004, p. 149.
24. Mircea Eliade, *Jurnal de Vacanță*, București, Editura Garamond, 2003, p. 27.
25. *Ibidem*, pp. 188.
26. *Ibidem*, pp. 73, 79.; Mircea Eliade, *Europa, Asia, America...Corespondență, vol. III, R-Z*, București, Editura Humanitas, 2004, p. 216.
27. Ana-Maria Fomin, *op.cit.,* p. 105.
28. Mircea Eliade, *Memorii 1907-1960*, București, Editura Humanitas, 2004, pp. 132-133.
29. Florin Țurcan, *op. cit.*, pp. 158-159.
30. Mircea Eliade, *Le promesse dell`Equinozio, Memorie I, 1907-1937*, traduzione dal romeno di Roberto Scagno, Milano, Jaca Book, 1995, p. 155.
31. Mircea Eliade, *Memorii 1907-1960*, București, Editura Humanitas, 2004, p. 204.
32. *Ibidem*, pp. 149-151.
33. *Ibidem*, pp. 153-159.
34. *Ibidem*, pp. 155-156.
35. *Ibidem*, pp. 169, 213.
36. Mircea Eliade, *Europa, Asia, America...Corespondență, vol. III, R-Z*, București, Editura Humanitas, 2004, p. 216.
37. Mircea Eliade, *Memorii 1907-1960*, București, Editura Humanitas, 2004, pp. 204-205.
38. Roberto Scagno, *op. cit*, p. 7.
39. Mircea Eliade, *Memorii 1907-1960*, București, Editura Humanitas, 2004, p. 100.
40. Florin Țurcan, *op. cit.*, p. 154.
41. *Ibidem*, p. 155.
42. *Ibidem*, p. 165.
43.Mircea Eliade, *op. cit.*, p. 130.
44. Mircea Eliade,, *Jurnal de Vacanță*, București, Editura Garamond, 2003, p. 13.; Țurcanu, Florin, *op. cit.*, p .152.
45. Mircea Eliade, *Memorii 1907-1960*, București, Editura Humanitas, 2004, pp. 130-135.; Florin Țurcan, *op. cit*, pp. 152-153.
46. Mircea Eliade, *Memorii 1907-1960*, București, Editura Humanitas, 2004, p. 151.
47. Mircea Eliade, *Europa, Asia, America...Corespondență, vol. II, I-P*, București, Editura Humanitas, 2004, p. 475.
48. Mihaela Gligor (ed.), *Mircea Eliade between the History of Religions and the Fall into History*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2014, 57.
49. Eliade, Mircea, *Memorii 1907-1960*, Humanitas, București, 2004, pp. 422, 448, 498.; Țurcan, Florin, *op. cit.*, p. 181.
50. Eliade, Mircea, *op. cit.*, p. 432.
51. *Ibidem*, p. 111.
52. Mihaela Gligor (coord.); Mac Linscott Ricketts (coord), *Întâlniri cu Mircea Eliade*, București, Editura Humanitas, 2007, pp. 238-241.
53. Roberto Scagno, *op. cit*, pp. 1-2.
54. Mircea Eliade, *Europa, Asia, America...Corespondență, vol. III, R-Z*, București, Editura Humanitas, 2004, p. 217; Mircea Eliade, *Europa, Asia, America...Corespondență, vol. II, I-P*, București, Editura Humanitas, 2004, pp. 111, 432.
55. *Ibidem*, p. 433; Sorin Alexandrescu, *Mircea Eliade, dinspre Portugalia*, București, Editura Humanitas, 2006, pp. 24-40.; Iulian Băicuș, *Mircea Eliade, literator și mitolog*, *În căutarea Centrului pierdut*, București, Editura Universității din București, 2009, p. 360.
56. Mircea Eliade, *Memorii 1907-1960*, București, Editura Humanitas, 2004, p. 132.
57. Ana-Maria Fomin, *op. cit.*, p. 45.
58. Florin Țurcan, *op. cit.,* p. 166.
59. Roberto Scagno, *op. cit*, pp. 4, 7.
60. Ioan Petru Culianu, *Dialoguri întrerupte, Corespondență Mircea Eliade – Ioan Petru Culianu*, Iași, Editura Polirom, 2004, p. 30.; Mihaela Gligor, (ed.), *Mircea Eliade between the History of Religions and the Fall into History*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2014, p. 172.
61. Roberto Scagno, *op. cit*, p. 9.

Bibliography:

Alexandrescu, Sorin, *Mircea Eliade, dinspre Portugalia / Mircea Eliade, from Portugal*, București, Editura Humanitas, 2006.

Băicuș, Iulian, *Mircea Eliade, literator și mitolog*, *În căutarea Centrului pierdut / Mircea Eliade, Literator and Mythologist, in Search of the Last Centre*, București,

Editura Universității, 2009.
Culianu, Ioan Petru, *Dialoguri întrerupte, Corespondență Mircea Eliade – Ioan Petru Culianu Interrupted Dialogues, Correspondence Mircea Eliade-Ioan Petru Culianu*, Iași, Editura Polirom, 2004.
Eliade, Mircea, *Europa, Asia, America...Corespondență / Europe, Asia, America... Corespondence, vol. II, I-P*, București, Editura Humanitas, 2004.
Eliade, Mircea, *Europa, Asia, America...Corespondență Europe, Asia, America... Corespondence, vol. III, R-Z*, București, Editura Humanitas, 2004.
Eliade, Mircea, *Jurnal de Vacanță / Holiday Diary*, București, Editura Garamond, 2003.
Eliade, Mircea, *Jurnalul portughez și alte scrieri / The Portugal Jounal*, vol. 2, trad: Mihai Zamfir, București, Editura Humanitas, 2006.
Eliade, Mircea, *Le promesse dell`Equinozio, Memorie I, 1907-1937*, traduzione dal romeno di Roberto Scagno, Milano, Jaca Book, 1995.
Eliade, Mircea, *Memorii 1907-1960 / Memoirs 1907-1960*, București, Editura Humanitas, 2004.
Eliade, Mircea, *Romanul Adolescentului Miop / Novel of the Nearsighted Adolescent*, București, Colecția Biblioteca pentru Toți, Editura Jurnalul Național, 2009.
Fomin, Ana-Maria, *Mircea Eliade. Paradigma unui Nou Umanism / Mircea Eliade. The Pradigm of a New Humanism,* Teză de Doctorat susținută în 2013, coordonator științific Prof. univ. dr. Mircea A. Diaconu, Universitatea „Ștefan cel Mare" din Suceava.
Gligor, Mihaela (coord.); Ricketts, Mac Linscott (coord), *Întâlniri cu Mircea Eliade / Encounters with Mircea Eliade*, București, Editura Humanitas, 2007.
Gligor, Mihaela (ed.), *Mircea Eliade between the History of Religions and the Fall into History*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2014.
Handoca, Mircea, *Scriitori români comentați / Romanian Writers commented, Mircea Eliade, Mircea Eliade*, București, Editura Recif, 1993.
Paraschivescu, Mihaela, *Reading Mircea Eliade in America*, pref.: Rodica Mihăilă, Iași, Editura Institutul European, 2015.
Scagno, Roberto (Prof. Dr.), Conferință: *Receptarea operei lui Mircea Eliade în Italia: un bilanț critic*, / The Reception of Mircea Eliade's in Italy: a Critical Review Universitatea din Padova (Italia).
Țurcanu, Florin, *Mircea Eliade, Prizonierul Istoriei / Mircea Eliade, The Prisoner of History*, trad.: Monica Anghel, Dragoș Dodu, București, Editura Humanitas, 2005.